

Meghívó

a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság

2016. I. félévi programjaira

Összejöveteleink helyszíne:

Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest VIII. kerület, Múzeum krt. 14–16.
Januárban és februárban a Lapidáriumban, márciustól a Pollack terem-
ben.

Felkérjük előadóinkat, hogy előadásuk anyagát megjelentetésre alkal-
mas, szerkesztett formában juttassák el hozzánk, hogy azt később
kiadványunkban (Turul) közzétehessük! Az anyagokat e-mailben
Kovács Eleonóra főtktár, (egyúttal felelős szerkesztő) címére szíves-
kedjenek megküldeni: kovacs.eleonora@mnl.gov.hu.

Kérjük tisztelt tagtársainkat, hogy az éves tagdíj befizetéséről ne
feledkezzenek meg! A tagsági díj változatlan: 1500 Ft.

Átutalás esetén: OTP bankszámla: 11705008-20414364.

Nemzetközi számlaszám: HU72 1170 5008 2041 4364 0000 0000
SWIFT KÓD (BIC) OTPVHUHV

Budapest, 2016. január

A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság vezetősége

E-mail: mhgt2009@gmail.com

Tel.: 355-1125, +36-20-264-3257

Honlapunk: www.mhgt1883.hu

2016. január 28. 17 óra

Heraldikai emlékek Kolozsvár római katolikus templomaiban

Előadó: dr. Pandula Attila (egyetemi docens, ELTE BTK, Budapest, az MHGT elnöke)

Az ülést vezeti: Török Róbert, titkár

Kolozsvár igen gazdag templomokban, s ez az előadás e város egyes római katolikus templomaiban található heraldikai emlékeit veszi sorra. Ezek lehetnek magának a templomnak a címerei, de szerzetesrendi templomok esetében megjelenik az adott rend címere is. Látható Kolozsvár szabad királyi város mint kegyúr címere, de az épületek létrehozásában, bővítésében, kijavításában közreműködő családokét is fellelhetjük. Utóbbi esetben tág teret kapnak az adott templomban eltemetett adományozó személyek címerei is az épület belső terében látható síremlékeken, valamint az egyébként teljesen elzárt kriptákon elhelyezve.

Az előadás érinti a főesperesség, illetve a városplébános címerének kérdését is. A bemutatott anyag legnagyobb része igen jó minőségű kőfaragvány, előfordulnak azonban fafaragványok, illetve üveglakok is mint címerábrázolások hordozói.

Az itt tárgyalt heraldikai anyag egy része úgynevezett házaspár címer, de szerepel egyházi méltóságok címere is. Nem érdektelenek az egyes ábrázolásokon megjelenő falerisztikai motívumok sem. Ezek közül kiemelkednek – a ritkaságnak számító – női vonatkozások. Kolozsvárott úgynevezett lovagrendi heraldikai emlékek is találhatóak. Igen érdekesek az egyes korabeli pajzsformák előfordulásai (például ovális pajzs, csücskös talpú pajzs, tulipán pajzs). A legkorábbi ábrázolások a 14. századból, míg a legújabbak a 20. század elejéről valók.

A Szent Mihály-templom

E templom külső falán tanulmányozható jelentős emlék a középkori magyar állami–uralkodói címerek csoportja. A szentélyben pedig az egykori helyreállítás irányításában meghatározó személynek, dr. Hirschler József prelátus-plébánosnak egy üvegfestményen elhelyezett egyházi méltóságára is utaló, falerisztikai vonatkozásokat is tartalmazó

címere látható. Az itt temetkező családok közül a Bánffyakat emeli ki az előadás.

Az óvári ferences templom

Magának a templomnak a címerén túl, a ferences rend itt szereplő címerei érdekesek, valamint az ide temetkező nagyszámú főúri-, nemesi család. Így e templom például a gróf Kornis család egyik legjelentősebb temetkezési helye.

Piarista (egyetemi) templom

Magának a templomnak a címerén túl, a piarista rend címere érdekes ennél az épületnél. E templom belső terében, különösen kriptájában, igen nagyszámú főnemesi, nemesi címer maradt fenn. Ide temetkezett 1700 után az erdélyi római katolikus elit, például az altorjai gróf Apor, a bethleni gróf Bethlen, a keresztszegi gróf Csáky, a hallerkői gróf Haller, a mezőkövesdi báró Huszár, a branyicskai báró Jósika családok.

2016. február 25. 17 óra

A pozsonyi Kecske kapu melletti evangélikus temető, különös tekintettel a genealógiai vonatkozásokra

Előadó: dr. Németh Szilvia (történész, Pozsony, MHGT)

Az ülést vezeti: dr. Pandula Attila, elnök

A Pozsonyban élő evangélikusok a város különféle helyszínein, általában a település szélén alakították ki a 16–17. században temetőiket. A mai evangélikus temető létrehozása a 18. század 80-as éveiben történt, s több áthelyezés után került a mai helyére. A terepadottságok rendkívül érdekessé teszik a helyszínt. A temetőt a 20. század közepéig használták (az eredeti ravatalozót 1980-ban bontották le). A temetőbe kezdetben csak evangélikusokat temettek, ám a 19. század elejétől már reformátusokat is helyeztek ide, majd 1918 után vált lehetővé más vallásúak temetkezése is.

A temetőt több parcellára osztottak. A legrégebbi fennmaradt sírban Kochmeister György gyógyszerész nyugszik, aki 1722-ben született, s 52 évet élt. A Geletneky család síremlékén ma is megtalálható címerük is. Fellelhető itt több nevezetes személy síremléke. Néhányuk Pozsony városához kötődik szorosan, mint például Éder István (1843–1915) könyvkiadó, nyomdász, mások a Pozsonyhoz közel fekvő városokban fejtették ki tevékenységüket, mint például Wolfel Sámuel (1806–1867) és Sándor, akik a modori evangélikus gimnázium tanárai voltak. Ismert továbbá Kováts Martinyi Gabriel (1782–1832), kiemelkedő evangélikus lelkész, tudós. Itt nyugszik Heckenast Gusztáv (1811–1878), jelentős pozsonyi nyomdász és kiadó, Thaly Kálmán (1839–1909), történész, politikus, Wowy Fritz, aki hősi halált halt az I. világháborúban, Jeszenák Janos (1800–1849), aki mártírként halt meg, Jurenak Ádám (1772–1837), ismert politikus és mások.

2016. március 31. 17 óra

Lőcsei evangélikus családok

Előadó: Czenzhe Miklós (levéltár-igazgató, Evangélikus Országos Levéltár, Budapest)

Az ülést vezeti: Kovács Eleonóra, főtítkár

Az 1945-ös evakuálás, kitelepítés, üldözés következtében a régi lőcsei német és magyar polgárcsaládok már nem élnek a városban. Emlékük jórészt összeforrt a lőcsei evangélikus gyülekezet történetével. A Hain, Spillenber, Schwab, Günther, Pfanschmiedt-Zsedényi, Probstner családok nemcsak Lőcse, hanem a Szepesség és részben az ország történetében is jelentős szerepet játszottak.

Lőcse a 13. század második felétől a szepesi szászok fővárosa, az újkorban Szepes vármegye székhelye, az öt, illetve hat északkelet-magyarországi szabad királyi város egyike. Lőcse a reformáció elterjedésekor a lutheri irányt vette át, amely 1544-től 1674-ig a város hivatalos és lényegében egyedüli vallási felekezete volt: ide tartozott a város mindhárom temploma, köztük a híres főtéri Szent Jakab-templom. Az 1681-es soproni országgyűlés után artikuláris hely, ahol az evangélikusok szabadon gyakorolhatták vallásukat. A városfalon kívül, a ménhárdi kapu előtt, 1687-től állt az első, 1713-tól 1837-ig pedig a második lőcsei evangélikus fatemplom. Ma ennek a helyén áll az evangélikus temető, amelyben 1958 óta nincs temetkezés, síremlékei a régi lőcsei-cipszer polgárcsaládok emlékét örökíti meg. A főtéri evangélikus nagytemplom két karzatán őrzik az értékes evangélikus levéltárat és könyvtárat, amely a lőcsei evangélikusokra, Lőcsére, de a Szepességre vonatkozóan is értékes anyagokkal bír.

2016. április 28. 17 óra

Presztízs és mintaadás a református lelkész családokban

Előadó: dr. Órsi Julianna (a néprajztudomány kandidátusa, ny. múzeumigazgató, Túrkeve, MHGT)

Az ülést vezeti: Katona Csaba, alelnök

Egy nagykunsági származású, de az Érmelléken meggyökeresedett lelkészcsalád életén, sorsán keresztül mutatja be az előadó a kisebbségi sorsban osztozó lelkészek mintaadását, magatartását a 20. században. Mi jellemezte őket?

A kiemelkedő tehetségű gyermekeket egykori tanáraik javaslatára taníttatták szüleik.

A lelkészek párválasztásánál gyakori szempont volt az azonos státuszú, műveltségű családok kapcsolatteremtése. Kivételszámba ment, ha valaki más nemzetiségű párt választott magának.

A lelkészcsaládokban gyakori volt a 20. század folyamán a több gyermek (5–7 gyerek) vállalása.

A lelkészcsaládok mintaadók voltak egyházközségükben. Kezdeményező, szervező és irányító közösségi emberek, akiket a háttérből segítettek a lelkészfeleségek. Áldozatos tevékenységükben (örömben és bánatban) összhangban küzdöttek a magyar református közösségek fennmaradásáért, fejlesztéséért. Saját gyermekeik számára is példát mutattak, akik sokszor követték, vállalták szüleik nehéz sorsát. Igyekeztek gyermekeiket értelmiségi pályára irányítani (lelkész, tanár, orvos, művész). Többgenerációs lelkészcsaládok jöttek létre. A romániai kommunista üldöztetésben a végsőkhig helyálltak.

A bemutatott családra a lokális mobilitás jellemző. A helyváltoztatás indító okai: a továbbtanulás lehetőségének keresése, állami és egyházi szervek határozata (munkahely és lakás tekintetében), jobb (nyugodtabb) életkörülmények keresése (főleg külföldön).

2016. május 26. 17 óra

Egy jeles mérnökcsalád a 19. századból, a Hieronymiek

Előadó: Debreczeni-Droppán Béla (történész-szakmuzeológus-levéltáros, Magyar Nemzeti Múzeum Központi Adattár és Digitális Képtár, MHGT)

Az ülést vezeti: dr. Kollega Tarsoly István, alelnök

Ma már csak a hidrológusoknak és a közlekedésmérnököknek, illetve e két tudományág történetét kutatóknak mond valamit az a név, hogy Hieronymi. Pedig ez a név a 19. században egyet jelentett a magas színvonalú tudással, a szakértelemmel. A család két neves mérnököt adott a hazának és az előadás elsősorban kettejük, apa és fia pályáját kívánja bemutatni. A württembergi családból származó, de már Győrben született apa, Hieronymi Ottó Ferenc (1803–1850) a reformkor egyik legkiválóbb mérnöke volt, akinek nevéhez fűződik például a legelső magyarországi vaspálya, a pozsony–nagyszombati lóvasút megtervezése és kivitelezésének vezetése (1846). Személyében a magyar hidrológia egyik jeles alakját is tisztelhetjük, aki jelentős szerepet játszott a hazai folyók vízrajzi felmérésében. Például Vásárhelyi Pál munkatársaként a dunai mappáció vezetője volt, amely tevékenysége a Duna (akkori) magyarországi szakaszának teljes helyszínrajzi felmérését eredményezte. Hieronymi Ottó hadmérnökként a szabadságharc küzdelmeiben is részt vett, Görgey hadtestében szolgált, amiért 1849 után börtönbe került. Az Újépületben eltöltött néhány hónapos vizsgálati fogság alatt szerzett betegségében halt meg 1850 áprilisában. Az előadás nagyobbik részében a fiúról, Hieronymi Károlyról (1836–1911) lesz szó, aki édesapjához hasonlóan kiváló vízmérnök volt, a magyar folyószabályozás és árvízmentesítés egyik legnagyobb alakja, akit szaktudásának elismertsége a magyar politikai élet vezető köreibbe emelt. A kiegyezést követően először a Közmunka- és Közlekedésügyi Minisztériumban lett miniszteri (elnöki) titkár. Minisztériumi munkája alatt az 1870-es években szinte minden közműfejlesztés az ő irányítása és elképzelése alapján valósult meg Magyarországon. Minisztériumát elhagyva 1882-ben az általa újjászervezett Osztrák–Magyar Államvaspálya Társaság (a MÁV jogelődje) első vezérigazgatója lett. A fenti beosztásaival párhuzamosan

1875-től több évtizeden keresztül országgyűlési képviselőként is működött, sőt miniszteri tárcát is kapott. 1892 és 1895 között például a Wekerle-kabinet belügyminisztere volt, és ő dolgozta ki, majd terjesztette be az állami anyakönyvezésről szóló híres törvényt. Két ízben lett még kormánytag: 1903 és 1905 között, valamint 1910-től haláláig kereskedelmi miniszter. Nagy országos részvétellel a Magyar Nemzeti Múzeumból temették, ahonnan megelőzőleg Kossuth Lajost és Jókai Mórt kísérték utolsó útjára. Az előadás nemcsak a Hieronymi család két jelentős személyéről szól majd, hanem a családi viszonyokat is bemutatja valamelyest, elsősorban Hieronymi Károly házasságát Várady Gabriellával, aki a korszak neves máramarosi országgyűlési képviselőjének, Várady Gábornak (1820–1906) a lánya volt. E házaspár családi hagyatékának számos értékes kincse a leszármazottaknak köszönhetően ma is megvan, és ezen az előadáson kerülhet először a szakmai nyilvánosság elé.

2016. június 30. 17 óra

Egy szfragisztikai kézikönyv tapasztalatai

Előadó: dr. Rácz György (történész, a Magyar Nemzeti Levéltár főigazgató-helyettese, MHGT)

Az ülést vezeti: Debreczeni-Droppán Béla, titkár

A szfragisztika területén többé-kevésbé megfigyelhető a folyamatosság, sőt az 1960-as évektől már a fejlődés is. Szfragisztikával viszonylag sokan, sokféleképpen foglalkoztak az elmúlt évtizedekben, de az elmúlt hetven évben nem jelent meg összegző jellegű pecsétani kézikönyv. Az előadó egy olyan összefoglaló kötet készítésének tapasztalatait osztja meg a hallgatósággal, amely a legújabb kutatási eredményeket is hasznosítja. Ezekon kívül pecsétani érdekességekre, és az említett új eredményekre is felhívja a figyelmet.